

3. Онуфрієнко Г.С. Французькі запозичення в юридичній термінології східнослов'янських мов: парадигматичний і синтагматичний аспекти // Мовознавство. – 2002. – № 1 – С. 60 – 62.
4. Зельниченко О.І., Михайлов В.І., Тихонова Н.П. Митна справа: Підручник. – К.: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 2000. – 190 с.
5. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство. – Львів: Світ, 1994 – 214 с.
6. Кочан І.М. Слова з міжнародними терміноелементами в сучасній українській літературній мові // Мовознавство. – 1998. – № 6 – С. 62 – 66.
7. Дяков А.С. Основи термінотворення / А.С. Дяков, Т.Р.Кияк, З.Б.Куделько. – К.: KM Academia, 2000. – 216 с.
8. Англо-український словник ділових термінів = English-Ukrainian Dictionary of Business Terms: Навч. посіб. / С.І.Юрій, Й.М.Бескид, Ф.М. Кузик та ін. – Т.: Карт-бланш, 2003. – 373 с.

АКСІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТУДЕНТСЬКОГО СЛЕНГУ США

В.О. Дорда

Об'єктом дослідження є американський студентський сленг, предметом виступає аналіз аксіологічних змін з урахуванням типологічних характеристик американізмів.

Дослідження функціонування, розвитку та розповсюдження американського варіанта англійської мови (AmE) займає важливе місце в регіоналістиці. Саме розуміння суті англійської мови в США на протязі всього періоду її розвитку знаходиться на стадії обговорення. До цього часу залишається відкритим питання про те, що являє собою в різні періоди американської історії та на сучасному етапі англійська мова американців: чи є вона діалектом мови Великобританії (Б.Г.Братусь), самостійною мовою (Г.Менкен, В.Д.Аракін), чи якимось іншим утворенням (Л.Б.Нікольський, О.Д.Швейцер та ін.) [1, 7]. Зважаючи на достатньо великий вплив AmE на британський варіант англійської мови, деякі американські лінгвісти, зокрема Г.Менкен, стверджують, що з часом американський стандарт буде встановлений у Великобританії. Процес віддалення розмовної мови в американському варіанті англійської мови від розмовної у британському варіанті Г.Менкен називав "колоквіалізацією" американського варіанту і пророкував, що він прогресуватиме [2, 307]. Сучасні тенденції у сфері лексики на американському континенті засвідчують слухність міркувань Г.Менкена [3]. Власне цим процесом пояснюють "розмитість" меж між колоквіалізмами та сленгом у США.

Відомо, що першим термін "американізм" вжив у 1781 році шотландський емігрант-священник Джон Уїзерспун у своїй праці про особливості англійської мови в Америці. Під "американізмом" він розумів манеру говорити, специфічну для цієї країни [2, 6]. Із введенням американізмів у писемну форму літературної мови та їх лексикографічною кодифікацією як нормативних одиниць завершився процес становлення нормативного статусу американізмів, що склали специфіку американської лексичної норми англійської літературної мови. Тобто приблизно з кінця ХІХ - початку ХХ століття можна говорити про затвердження в США власне лексичної норми американської літературної мови, а отже, і набуття американським різновидом статусу національного варіанта англійської мови [1, 6].

Ціннісне ставлення людини, тобто оцінний аспект взаємодії дійсності та людини, знаходить своє відображення та закріплюється в мові, в мовних структурах, на рівні значень слів, словосполучень, речень тощо. У процесі спілкування, висловлюючи свою думку або розповідаючи про якісь події, людина не може цілком абстрагуватися від свого ставлення до висловлюваного і так чи інакше виражає свою думку. Зв'язок мови з життям і психологією людини перш за все проявляє себе у формуванні категорії оцінки.

Аксіологічні зміни - це когнітивно-афективні перетворення в семантичній структурі повнозначних слів, особливий вид семантичної деривації та

контекстуальної варіативності словозначень. Механізм аксіологічної деривації полягає в реалізації оцінно-емотивного смислоутворення під час когнітивної обробки аксіологічно осмисленої інформації та вербалізації нового поняття словоформами асоціативно чи імплікаційно пов'язаних із ним концептів. Пошук можливих концептів-донорів відбувається в межах широкої інформативної бази (ментального лексикону та фонових знань) [4, 13].

Вивчення особливостей аксіологічних переосмислень передбачає урахування типологічних характеристик американізмів. Класифікація американізмів у сучасній лінгвістиці ґрунтується на певних принципах. Функціональний принцип визначає американізми за місцем їх вживання. Генетичний принцип акцентує місце їх походження як лексичних одиниць та фразеологізмів, що виникли на території сучасних США [5, 15-24], незалежно від того, чи вони залишаються надбанням лише англійської мови в США, чи вже ввійшли до загальноанглійської або навіть до інтернаціональної лексики [6, 2-3]. За генетичним принципом розрізняють генетичні американізми, що виникли на території США та проникли в інші мікросистеми (пор. *hot* - "чудовий, привабливий, модний", *nutcase* - "божевільна людина"), і генетико-функціональні - ті, що виникли та обмежені вживанням в AmE [5, 24] (пор. *bust* - амер. розм. "невдаха", *turkey* - амер. розм. "бовдур, нікчема").

Формування нового аксіологічного значення в більшості випадків відбувається при наявності в семантичній структурі даного слова (актуально чи віртуально) оцінно-релевантних смислових компонентів, певних асоціативних (в широкому розумінні) зв'язків. Специфічність суб'єктивного сприйняття в межах певного соціуму полягає в тому, що при всій різноманітності, мозаїчності призм світобачення часто переважають певні тематично пов'язані образи-еталони, що на лексичному рівні постають як лексико-семантичні об'єднання найменувань-донорів. Асоціативний характер деривативної взаємодії концептів подібних найменувань визначає їх угруповання як певні асоціативно-тематичні поля [7, 246-247], що поєднують слова різної частиномовної належності при спільності їх тематичних (семантичних) ознак.

Наприклад, у групі антропонімів, що визначають професійний статус та рід занять людини, аксіологічні зрушення пов'язані з соціальним статусом тієї чи іншої професії. Інтелектуальні заняття нерідко породжують амбівалентні або негативні асоціації, як у випадку з аксіологічним дериватом-американізмом *professor* "професор" —> AmE "професіонал, майстер своєї справи" (часто вживається жартівливо). Новоутворене значення може мати амбівалентне тлумачення. За контекстуальних умов іронічне слововживання виявляє негативну аксіологічну характеристику об'єкта оцінки.

Досить велика кількість аксіологічно модифікованих одиниць обмежені на вживання соціолектом молоді, підлітків. Цей жаргон є своєрідним "інтержаргоном", і в ньому перехрещуються елементи інших соціально-професійних діалектів, наприклад, жаргону музикантів, наркоманів, спортсменів, соціальний параметр поєднується з віковим, статевим параметром освіти тощо.

В.І.Заботкіна пропонує схему процесів зміни оцінного компонента [8, 68-70]. На її думку, ці процеси будуються за принципом трьох осей:

- 1) по лінії індукування (додавання) компонентів;
- 2) по лінії редукування (зменшення) компонентів;
- 3) по лінії субституції (заміни) одних компонентів на інші.

В першому напрямку відбуваються процеси амеліорації або пейорації, тобто підвищення або зниження статусу слів. Амеліорація та пейорація - це умовні терміни для позначення такого типу змін, що полягає у перенесенні безоцінних форм на негативні чи позитивні поняття. Таким чином відбувається розширення, збагачення семантичних структур безоцінних номінацій - слів, стійких словосполучень та усталених виразів, що належать до узуальної лексики, за рахунок аксіологічних зрушень певного напрямку. Аксіологічні новоутворення у процесах амеліорації чи

пейорації можуть виникати на різних оцінних підставах під час поляризації попередніх значень. Пор.: *clam* - "істівний молюск"> AmE sl. "помилка"; *drool* - "слина"> AmE sl. "нісенітниця, дурниця"; *ginger* - "імбир"> AmE розм. "вогник, піднесений настрій"; *hustle* - "штовханина, давка"> AmE розм. "енергійна діяльність, наполегливість"; *longhaired* - AmE розм. "інтелігент" (іноді зневажливо).

Переважаюче індукування негативної оцінки можна пояснити тим, що більшість пейоративних словозначень мають антропоцентричну спрямованість - тобто в основному дають негативну характеристику людини, її фізичного та психічного стану, її поведінки та життєдіяльності. Позитивні прояви людини сприймаються як відповідність нормі, отже, вони не потребують особливого виділення. Негативна оцінка об'єкта сприймається як відхилення від норми та мотивується двома принциповими факторами: по-перше, недосконалість та неспроможність людини до виконання певних дій, її індивідуальні або соціально неприпустимі недоліки та вади, а по-друге, нешанобливе, зневажливе ставлення людини до інших.

За лінією редукування аксіологічних компонентів відбувається процес нейтралізації аксіологічних значень, що веде до втрати позитивного чи негативного оцінно-емотивного значення. Цікавою в культурологічному плані є історія аксіологічного розвитку лексичного американізму-іменника *deadline*. Спочатку це слово позначало обмежувальну лінію навколо в'язниці. Порушення цього кордону для ув'язнених було смертельно небезпечним - охоронець мав право застрелити порушника. Згодом це слово при збереженні негативних імплікацій стало позначати ширше коло референтів: "будь-яка межа або кордон, які заборонено перетинати". Пізніше цей американізм зазнав нейтралізації аксіологічного значення та на сучасному етапі вживається стосовно будь-якої умови чи події як їх граничний (крайній) строк, перейшовши в загальноанглійську літературну мову [9, 354].

Процес нейтралізації спричинив зміни в семантичній структурі слова *guy*, яке виникло внаслідок антономазії від імені *Guy Fawkes* та позначало спочатку опудало, одоробло, що спалювали на день Гая Фока (*Guy Fawkes Day*), потім - кумедно вдягнулу людину. В американському сленгу пейоративний компонент значення зазнав нейтралізації, нове значення "будь-який чоловік чи хлопець" асимілювалося в літературному просторіччі, а згодом відбулося розширення значення: *guy* - AmE "any person" [9, 602].

Частковий американізм *dude* може слугувати ще одним прикладом вищезгаданих процесів. Це слово походить із німецького сільського просторіччя, де воно мало значення "дурень, бовдур" [10, 157]. В AmE *dude* перейшло в значенні "хлощ, франт, джэнджик, піжон" [11, 329], набувши особливого піку популярності в 70-х роках ХХ ст. Висока частотність вживання цього просторічного американізму сприяла послабленню його негативного аксіологічного значення аж до повної нейтралізації в загальному сленгу, сленгу підлітків та афроамериканців, де *dude* тепер позначає будь-якого чоловіка чи хлопця.

У напрямку субституції одних аксіологічних компонентів іншими спостерігається процес енантіосемії (зміни знака аксіологічної оцінки на протилежний).

Явище енантіосемії виявляється в словах, що поєднують в собі протилежні значення. Це один із найбільш цікавих семантичних феноменів, що в сучасній лінгвістиці постає як недостатньо досліджена проблема. Дискусійним залишається питання, до якої категорії відносити явище енантіосемії: вважати її різновидом антонімії, омонімії чи полісемії, перехідним явищем між ними, або кваліфікувати її як особливу категорію лексичної семантики. Ми приєднуємося до дослідників, котрі вважають енантіосемію явищем багатозначності, особливим видом внутрішньослівної антонімії. Емоційно-оцінна енантіосемія є особливим різновидом енантіосемії, оскільки вона поєднує в семантичній структурі слова протилежні за оцінним знаком аксіологічні значення. Енантіосемічні аксіологічні зміни відтворюють відмінності та протиріччя в об'єктивній дійсності. Саме в явищі енантіосемії проявляється природний

закон єдності та боротьби протилежностей, коли на рівні мікросистеми багатозначного слова стикаються дві суперечливі тенденції мовного розвитку.

Полярність лексичного значення при аксіологічній енантіосемії передбачає співвіднесеність сем, які виділяються. Протиставленість відбувається лише на основі оцінних сем, що входять до ядерної чи периферійної частини лексичного значення. Актуалізований у новому значенні контрастивний оцінний компонент висувається на передній план при згасанні подібного компонента з протилежним знаком. Так, наприклад, енантіосемічне пейоративне значення "слабкий гравець, слабка команда, слабовільна людина" виникло у повного американізму *pushover* "легка, дрібязкова справа, легко здолана перешкода" в результаті активізації семи "слабкий, той, що не чинить опору"[9, 1093].

Досить часто лінгвістичною основою аксіологічної енантіосемії виступає іронія, що пов'язано з самою природою останньої [12, 6]. При іронічному зрушенні висловлення з позитивною оцінкою свідомо вступає в конфлікт з дотекстовим передзнанням про об'єкт оцінки або післязнанням про нього, що впливає із тексту [13, 643]. Відбувається заміна одного поняття іншим, котре протиставляється або суперечить попередньому. Утверджується позитивна оцінка, хоча в позначуване вкладається протилежний смисл, виражаються протилежні модальності. Наприклад, повний американізм *groovy* був дуже поширеним в 60-70 роках в американському сленгу як вираження загальної позитивної оцінки ("satisfactory, satisfying, fine") [10, 221]. Але, згодом, внаслідок іронічного слововживання це модне слівце втратило свій первісний позитивний смисл, набувши в молодіжному сленгу кінця 80-х років протилежного за оцінним знаком аксіологічного значення "tedious, dull" [10, 221].

Модель семантичних змін "найменування людини за видом діяльності —> оцінне найменування людини" має також приклади зрушень у бік позитивної аксіологічної оцінки, а іноді й нейтралізації. Так лексеми *killer* — "гангстер, мафіози" набула в АмЕ енантіосемічного значення "щось дуже вдале, вражаюче, збуджуюче".

За віковим параметром традиційно виділяються мова молоді та мова більш дорослого покоління. Сучасні молодіжні жаргони США охоплюють студентський сленг, сленг підлітків — прихильників сучасних музичних напрямків репу та хіп-хопу серед інших схильностей та уподобань.

Можна сказати, що американський студентський сленг — поняття віртуальне, оскільки кожний університет або коледж має свій, відмінний від інших, лексикон, але, поряд із цим, існує загальний пласт молодіжної студентської лексики, що містить досить велику кількість одиниць з аксіологічним, емоційно-оцінним компонентом для позначення понять та явищ студентського життя. Так, наприклад, метафоричне та метонімічне вживання слів літературного стандарту для позначення старанних студентів, "зубрил", має різко негативну оцінку: *grind, grunt, gunner, squid, throat* та ін.

Сучасний американський студентський жаргон поповнюється запозиченнями із молодіжних жаргонів старшокласників, підлітків, лексикону таких молодіжних субкультур, як Valley Girls. Дівчатка із заможних родин Каліфорнійського узбережжя, батьки яких представляють середній клас або верхівки із сфер шоу-бізнесу, засобів масової інформації, започаткували свою субкультуру, ціннісними орієнтаціями котрої постали сибаритський спосіб життя, марнотратство як один із видів розваг, проведення часу у пошуках насолоджень, бездіяльності. Жаргон цієї культури Valleyspeak (Valspeak) запозичив деякі аксіологічні номінації із сленгу серфінгістів, згодом дещо переосмисливши їх. Так, одним із класичних прикладів Valleyspeak є сленгізм *gnarly*, що спершу мав значення "чудовий, першокласний", а з часом зазнав енантіосемії, набувши значення "жахливий, неадекватний".

За даними К.Ібл [14], найчастотнішими за слововживанням у соціолекті студентів американських коледжів є сленгізми, що передають такі аксіологічно насичені поняття, як "чудовий, першокласний", "невдаха, нікчема", "п'яний", "приваблива особа", "ображати, кривдити", "досягати успіху", "весело проводити час",

"зневажати", "виснажений", "азанати невдачі" та деякі інші. Ці семантичні категорії відображають безпосередні, найважливіші сфери інтересу студентів коледжів.

Університетський сленг, за словами І.В.Рубцова [15, 164-165], посилює позитивність "неформального" в американському суспільстві, але в той же час виражає опозицію загальноприйнятим нормам та положенням як в академічному світі, так і в суспільстві в цілому. Головна мета, якій слугує сленг американських студентів — підтвердження почуття належності, групової солідарності.

Студентський сленг є одним із джерел поповнення лексики американського варіанта англійської мови й одним з елементів американської культури. Мовні процеси, що розгортаються в студентському сленгу роблять його природною експериментальною лабораторією для спостереження над мовними змінами в соціальному контексті.

SUMMARY

The article deals with American student slang. Axiological changes are being analysed taking into account typological characteristics of Americanisms.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Евсеев А.А. Становление статуса американизмов и их кодификация в лексикографии США: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04/ ЛГУ им. А.А. Жданова. – Л., 1986. – 16 с.
2. Mencken H.L. The American Language. - New York: A.A. Knopf, 1992. – 777 p.
3. Зацний Ю.А. Збагачення словникового складу англійської мови. – Запоріжжя: ЗДУ, 2001. – 243 с.
4. Антонченко Т.М. Виявлення аксіологічного значення лексеми-американізму при її інтеграції в тексті американської художньої прози// Актуальні проблеми функціонування мовних одиниць різних рівнів у тексті: Зб.наук.праць. – Суми: Слобожанщина,1997. – с. 8-14.
5. Крицберг Р.Я. Дифференциальный пласт лексики американского варианта современного английского языка: Дис... канд. филол. наук: 10.02.04. – М., 1986. – 156 с.
6. Сексугова И.К. Национально-культурная специфика семантики американизмов-реалий социальной жизни США: Автореф. дис.канд. филол. наук: 10.02.04/ МГЛУ им. Дружбы народов. – М.,1993.– 24 с.
7. Бацевич Ф.С., Космеда Т.А. Очерки по функциональной лексикологии. – Львов: Світ, 1997. – 392 с.
8. Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка. – М.: Высш. Школа, 1989. – 126 с.
9. Webster's New World Dictionary of American English /Third College Edition/ Ed. By V.Neufeldt & D.B. Guralnik. – Cleveland & N.Y.: Simon & Schuster, Inc., 1988. – XXVI - 1574 p.
10. Торн Т. Словарь современного сленга. – М.: Вече, Персей, 1996. – 542 с.
11. Англо-український словник в 2х томах/ Склад М.І. Блава. – К.: Освіта, 1996. – Т.1 – 272 с.
12. Френкель Е.И.Парадигма оценочных семем в современном английском языке: Автореф. Дис... канд. филол. наук: 10.02.04/ Одесский гос. ун-т им. М.И. Мечникова. – Одесса, 1982 - 23 с.
13. Никитин. М.В. Курс лингвистической семантики. – Спб: Научный центр проблем диалога, 1996.–760 с.
14. Eble C. Slang and Sociability: in-group language among college students. – Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1996. – 228 p.
15. Рубцов И.В. К вопросу о некоторых функциональных особенностях студенческого сленга США // Актуальні проблеми вивчення мови та мовлення, між особовою та міжкультурною комунікації: Міжзуб зб. наук. праць. – Харків: Константа.- 1996.- С. 164 – 166.

СИНЕРГЕТИЗМ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ТРАНСОРІЄНТАЦІЇ ЛІНГВАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

С.М. Єнікєєва

Стаття репрезентує результати досліджу екстраполяції ідей синергетики на вивчення явища функціональної трансорієнтації лінгвальних одиниць. Встановлено, що функціональна трансорієнтація є одним з дієвих механізмів самоорганізації та розвитку сучасної англійської мови як складної нелінійної системи.